

“Roma es va fer seu el llenguatge marmori com a bandera de l’Imperi”

“Roma es va fer seu el llenguatge marmori com a bandera de l’Imperi”

Conversem amb les doctores Isabel Rodà, directora de l’ICAC, i Anna Gutiérrez, investigadora de l’ICAC, presidenta i secretària respectivament de l’Asmosia, perquè ens parlin de la importància dels marbres en l’antiguitat clàssica i perquè facin un balanç de la novena edició d’aquest congrés internacional, organitzat per l’ICAC, a Tarragona, del 8 al 13 de juny.

Isabel Rodà de Llanza.

Per què és important l'estudi dels marbres de l'antiguitat?

Isabel Rodà: És molt important saber de què estan fetes les coses: no surten per art de màgia. Tenen un suport, una forma, un material. Si aquest material té un preu, costa de trobar, té una visualització, aparenta ja un luxe... tot això és important. El material que Roma va fer servir per identificar l'Imperi, per dir "aquí estem nosaltres, aquí muntem un nou ordre", va ser el marbre: les pedres que es podien polir, que podien tenir una lluentor per elles mateixes i que ja cridaven l'atenció. Si nosaltres captem aquest missatge intentem saber com s'ho feien per explotar el marbre, comercialitzar-lo, treballar-lo, gravar-lo i posar-lo al seu lloc. Pensem que Roma es va inventar l'arquitectura prefabricada: són una civilització molt moderna.

Anna Gutiérrez: D'altra banda, a més dels marbres hi ha els materials no ornamentals. Cada vegada té més importància conèixer el procés des que s'extreuen de la pedrera fins que es fan servir per construir cases, aqüeductes, qualsevol infraestructura. No són materials bonics en si, però tenen importància en el context de la societat romana.

Els romans van ser els primers que van explotar pedreres?

Isabel Rodà: El món grec també ho va fer, però no tenien prou tecnologia. L'Acròpolis d'Atenes, el Partenó, és de marbre, però és d'un marbre de les pedreres que tenien allà al costat. No hi havia una dificultat de transport. Els grecs van construir molt a Sicília i al sud d'Itàlia, per exemple, i allà no hi havia marbres i feien servir gresos, pedres sorrenques locals que les retocaven amb estuc perquè fossin més boniques. Els primers que van explotar a gran escala les pedreres i que van comercialitzar la pedra per tota la Mediterrània, per tres continents (Àsia, Europa i Àfrica), van ser els romans.

Anna Gutiérrez Garcia-Moreno.

L'estudi dels marbres en el món clàssic és recent?

Anna Gutiérrez: No, la identificació de cada tipus de pedra va començar al segle XVII amb el moviment d'antiquaris que anaven recuperant marbres que visualment cridaven molt l'atenció ja a la mateixa Roma, i de fet ja es van adonar que tots aquests materials venien d'arreu de la Mediterrània i els havien dut a Roma en època antiga. Ara bé, l'estudi dels materials lapidis tal com l'entenem avui sí que és més recent.

Isabel Rodà: Els italians són els grans apassionats dels marbres: són els que han viscut entre marbres! Qualsevol església romana està plena de marbres perquè és aquest llenguatge de l'esplendor del poder, de continuïtat del missatge, perquè el missatge dels emperadors és el missatge dels papes. Doncs aquest esplendor del marbre fa que els italians hagin sigut els primers a estudiar-lo. Ara, l'estudi científic dels marbres és sobretot a la segona meitat del segle XX, en el sentit de voler mirar els marbres amb tota la seva multidisciplinarietat: composició geològica, tipus explotació, implicacions socials i econòmiques, la tria ideològica i simbòlica d'un material, quins vaixells s'havien de dissenyar per portar aquests marbres... I aquest congrés Asmosia arrenca tot just el 1988 a partir de la tradició anglosaxona i americana de l'estudi de l'arqueologia des del punt de

vista de la tecnologia.

Qui vulgui entrar en el món dels marbres antics, en què s'ha de fixar?

Isabel Rodà: Per començar s'ha de tenir curiositat, ganes de conèixer: no viatjar com una maleta! Darrere d'un trosset de marbre que pot tenir 4 cm² pots descobrir tot un univers i això és bonic.

Anna Gutiérrez: El primer que veus quan entres en aquest món és que els marbres més vistosos o amb una coloració més llampanant normalment vénen de la Mediterrània oriental, que solen ser els que els romans feien servir com a materials decoratius, perquè en aquell territori ja hi ha el gust per aquest tipus de materials i la seva explotació ja té una tradició molt antiga quan els romans hi arriben. Els marbres blancs la majoria també són de la Mediterrània Oriental, i en el que t'has de fixar és si són de gra fi, de gra gruixut, si tenen vetes, si són homogenis, si són translúcids...

Isabel Rodà: Una molt bona oportunitat per entrar en aquest món és l'exposició *Tarraco, pedra a pedra* del Museu Nacional Arqueològic de Tarragona. Allà s'explica què és la pedra local, què són els marbres d'importació, quin significat tenen... També hi ha un quadre per veure la riquesa i la varietat dels diferents tipus de marbres. És clar, els romans van estar fascinats per Egipte i per Grècia, llocs que tenien una tradició molt llarga, sobretot en escultura. I ells tot aquest llenguatge marmori se'l van voler fer seu com a bandera del seu

nou món. Pensem per exemple en Miquel Àngel: a les pedreres de Carrara l'avisaven quan hi havia un bon bloc i ell hi anava i deia : "Aquí dins hi ha el meu David; només cal que li tregui el que sobra". Ja veia la qualitat del marbre, de la matèria primera, el fet que allà ja començava l'obra d'art.

Jaspi de la Cinta o *broccatello*.

Quina és la pedra estrella que exporta l'actual Catalunya en època romana?

Anna Gutiérrez: Sens dubte, el *broccatello*, el jaspi de la Cinta. És una pedra amb una coloració molt característica; d'aquí li ve el nom: sembla un brocat, que combina colors porpres amb grocs i blancs. Té un aspecte molt característic que va fer que els marbristes

italians l'anomenessin *broccatello*, però a Tortosa es diu jaspi de la Cinta i va ser exportat a tota la península i també a Itàlia, el nord d'Àfrica i altres llocs del Mediterrani en època antiga.

Isabel Rodà: I en època moderna, durant el barroc, les pedreres del jaspi de la Cinta de Tortosa van ser explotadíssimes: no hi ha església italiana d'una certa categoria que no tingui broccatello de Tortosa. I per exemple totes les baranes de Sant Pere del Vaticà són de jaspi de la Cinta. Era el material més valorat, de tot arreu, no només hispànic! Més exemples: el Pilar de Saragossa és jaspi de la Cinta, el panteó dels reis de l'Escorial també. És a dir que és un material molt noble, molt preuat, i decoratiu.

Quin és el vostre moment Asmosia?

Anna Gutiérrez: Per mi tot el congrés ha estat un gran moment.

Isabel Rodà: Doncs jo te'n diré un: l'aplaudiment unànim, llarg, càlid i sentit que vas tenir tu i tota l'organització. Fantàstic, allò em va arribar a l'ànima. Els congressistes deien: superar aquest ASMOSIA IX serà molt difícil. I jo dic: i tant, jo diria impossible, pel fet que hi ha hagut una secretaria que no eren professionals, eren col·legues, començant per l'Anna Gutiérrez, doctora i amb el seu llibre sobre les pedreres romanes de Catalunya acabat de publicar, i acabant amb un equip de cinc geòlegs. Un equip com aquest és irreplicable. Per mi aquest és el secret, aquest és el moment Asmosia: el moment de reconeixement a la gran

tasca del comitè organitzador.

Recepció dels congressistes al Paranimf de la URV.

Organitzar el congrés Asmosia ha estat un pas important per l'ICAC, per Tarragona i l'Estat espanyol, on no s'havia fet mai.

Isabel Rodà: Tots hem sumat i ha sigut important per tothom. Per Tarragona, és clar, ciutat Patrimoni de la Humanitat, on arribava el marbre de Carrara com si fos Itàlia, tones i tones que es manufacturaven aquí al segle I dC. Important per la URV, que vol una internacionalització dels seus estuis i ens ha deixat el Rectorat a la nostra disposició. I important per l'ICAC, un institut jove, per al qual organitzar actes com aquest és una carta de presentació que serveix perquè se'ns conegui com a institució i com a gent que té ganes de treballar.

Entrevista feta per Carme Badia el 16 de juny de 2009

Imatges de la parada de publicacions de l'ICAC, part del comitè organitzador i rebuda dels congressistes.

